

Vóór de Verandering – Workshop Landbouw – 24 maart 2007

Guus Geurts

Energietransitie? Maatschappijtransitie!

Geplaatst in het Agrarisch Dagblad in januari 2007

De laatste maanden krijgen 'het milieu en energie' dan eindelijk wat meer prioriteit. En terecht, want naast klimaatverandering, verwachten deskundigen dat de komende jaren de absolute top in de mondiale olieproductie gehaald wordt; de zogenaamde 'peak oil'. Vanaf dat moment daalt de productie, terwijl de vraag naar olie – vooral doordat landen als China en India het westerse geïndustrialiseerde ontwikkelingspad willen volgen - zal stijgen met 75%. Een recept voor conflicten om de laatste oliebronnen.

Om de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen, kreeg de Taskforce Energietransitie van het kabinet de opdracht een actieplan op te stellen op weg naar een duurzame energievoorziening in 2050. De Taskforce staat onder leiding van Rein Willems, directeur Shell Nederland, en bestaat verder uit vele belanghebbenden vanuit 'de fossiele brandstoffen-economie'. Dat blijkt uit hun tussenrapportage in december, want zij gaan uit van een 90% energievoorziening via fossiele brandstoffen en kernenergie in 2025, en 60% in 2050. Er wordt nauwelijks gesproken over energiebesparing (1,5 % per jaar ten opzichte van 2% kabinetsbeleid), ook worden vergroening van het belastingstelsel en het afschaffen van niet-duurzame subsidies, niet aanbevolen. Alles lijkt er op gericht om door te gaan met de exploitatie van fossiele brandstoffen; zo wordt er belastinggeld gebruikt om CO2-opslag mogelijk te maken. Geld dat veel effectiever kan worden ingezet door vooral te concentreren op energiebesparing en duurzame energievoorziening.

Ook zijn deze doelstellingen bij lange na niet genoeg om op zeer snelle termijn te komen tot een beperking van de uitstoot van broeikasgassen van 60 tot 80%. Deze is volgens het IPCC nodig om een desastreuze klimaatverandering te voorkomen.

Deze voorstellen zijn dus vooral Business As Usual; het westerse luxe productie- en consumptieniveau wordt niet ter discussie gesteld (hoewel deze niet bijdraagt aan extra welzijn), economische groei is doel op zich, er blijft een heilig geloof in technologische oplossingen, en men blijft op grote schaal fossiele brandstoffen en biomassa importeren. Ook de oprukkende liberalisering van de wereldhandel wordt niet ter discussie gesteld, hoewel juist deze leidt tot enorme transportstromen – en dus CO2-uitstoot – en een groot beslag van ontwikkelde landen op schaarse hulpbronnen in ontwikkelingslanden.

Doordat de politiek vooral de belangen van het multinationale bedrijfsleven in de voedsel- en energiesector volgt, worden gouden kansen misgelopen om tot coherente oplossingen te komen op gebied van de voedsel- en energiezekerheid in Zuid en Noord, en bescherming van natuur en milieu. Die oplossing zou er vooral in moeten liggen om tot een drastische beperking van het gebruik van fossiele brandstoffen te komen. Dat kan door een combinatie van de volgende maatregelen:

1. Streven naar Europese zelfvoorziening op gebied van haar energie- en voedsel- en veevoorziening. Dat kan alleen via een drastische omslag van de WTO en het Europese landbouwbeleid. Door een verhoging van importheffingen op voedsel, veevoer en biomassa, moet de teelt van deze gewassen weer kostendekkend in de EU kunnen plaatsvinden. Dit is nu onmogelijk omdat boeren moeten concurreren met goedkope en op desastreuze wijze geteelde soja en palmolie. Grootschalige teelt van

- biomassa is overigens geen oplossing, dit kan alleen duurzaam gebeuren op kleine schaal voor lokale consumptie.
2. Stimulering door de overheid van een drastische energiebesparing bij consumenten en bedrijfsleven, en van duurzame opwekking van energie via zon en wind (ook in ontwikkelingslanden). Ook hier kan de landbouw en het platteland een grote rol spelen om te komen tot regionale zelfvoorziening van energie.
 3. Verschuiving van de belasting op arbeid, naar de belasting op milieuvervuiling en – uitputting, zodat de technologische ontwikkeling een omslag maakt van arbeidsbesparing naar milieubesparing.
 4. Omslag naar een duurzame fossielvrije landbouw. De huidige westerse moderne landbouw verbruikt tien maal meer fossiele energie dan er wordt terugverdiend via de energiewaarde van het voedsel. Ter vergelijking levert traditionele rijstbouw op rijstterrassen in China een factor 50 meer energie op dan er in wordt gestopt via menselijke en dierlijke arbeid. Zelfs jagers en verzamelaars behalen 10 maal meer energie uit hun voedsel dan men verbruikt om dit te verkrijgen.
In navolging van de Verenigde Staten en West-Europa worden boeren in Oost-Europa en ontwikkelingslanden echter nu gepushd om hun traditionele landbouwtechnieken te laten varen, en worden ook zij steeds meer afhankelijk van deze fossiele brandstoffen. Dit is geen autonome ontwikkeling maar wordt mede veroorzaakt door liberalisering, Wereldbank-programma's en door de overheid gesteunde promotiecampagne's van de toeleverende industrie om over te gaan op deze high-input landbouw.
Deze trend moet gestopt worden, waarvoor de eerder genoemde marktbescherming en ecotaxen essentieel zijn.
 5. Schuldenkwijtschelding, herinvoeren van grondstoffenovereenkomsten en behoud van preferentiële quota voor tropische producten. De import van producten uit ontwikkelingslanden zal verlaagd moeten worden, maar niet helemaal stoppen. Het is zaak dat in ieder geval eerlijke prijzen betaald worden voor deze producten. Ook zijn deze landen door schuldkwijtschelding minder gedwongen om hun hulpbronnen in de uitverkoop te doen, en kunnen deze gebruiken voor hun eigen ontwikkeling.

Tenslotte is het voor het invoeren van deze voorstellen essentieel dat invloed van maatschappelijke organisaties en de burgers op deze beleidsterreinen wordt vergroot. Momenteel worden deze besluiten ver van de burger en – soms zelfs de politiek genomen – binnen de WTO, Wereldbank en allerlei public private partnerships. De genoemde Taskforce Energietransitie wil bijvoorbeeld een regieteam instellen, dat hun voorstellen de komende decennia uitvoert onafhankelijk van politieke controle. Hopelijk grijpen PvdA en ChristenUnie in, want het CDA – bij monde van Wijn en van Geel – gaat al akkoord hiermee.

Guus Geurts
Consultant landbouw, milieu en globalisering
Namens XminY betrokken bij Platform Aarde Boer Consument
www.guusgeurts.nl
guusgeurts@yahoo.com
020-6387578